

Ένας λαβύρινθος με τὸ μίτο του

ΜΑΡΙΑ ΜΗΤΣΟΡΑ

«Σκόρπια Δύναμη»

Μυθιστόρημα

Αθήνα: Οδυσσεύς 1982, σ. 193

Είναι γενικότερα παραδεκτό πώς τὸ νέο μυθιστόρημα συνδύαλε στην ανανέωση τῶν λογοτεχνικῶν τρόπων καὶ μέσων. Περισσότερο όμως τὸ υποψιάζομαστε ὅτι κάλυψε — με τὴ λογοδιάρροια κυρίως καὶ τὸ καινοφανές τῆς γλώσσας — τὴν κουφότητα, τὴν ἀπίθμη κενότητα καὶ τὴς ἀναζητήσιες ἀτόμων πού, σῶναι καὶ καλά, ἔδιναν στὸν ἑαυτὸ τους τὸ παράσημο τοῦ συγγραφέως.

Στὴν περίοδο 1960 - 1980, δεκάδες χιλιάδες βιβλία πού ἐκμύλιζαν τὸ λιθακίτο τους στὶς ἐφημερές Πυθίες τοῦ γραπτοῦ λόγου, κατέκλυσαν τὴν ἀγορὰ, δημιουργήσαν μὸδα, ἀποτελέσαν ἀφορμές γιὰ θαυρόδοπα συνέδρια, βοήθησαν στὴ γέννηση θησιγενῶν σχολῶν πολιτικῆς καὶ ἀισθητικῆς, πέθαναν χωρίς ν' ἀφήσουν ἰχνη. Ἀπ' ὅλη ἀυτὴ τὴν κοσμογονία, πού κέντρο τῆς ἦταν ἡ Γαλλία, ἀπομένει τὸ ἔργο τοῦ Σ. Μπέκετ (ὁ ὁποῖος ἔγραφε νέο μυθιστόρημα πρὶν, τὸ ἀνακαλύψουμε), τὸ ἔργο τοῦ Ἀλαίν Ρομπ - Γκριγιέ καὶ τῆς Ναταλί Σαρρότ, τοῦ Κλωνίμ Σιμόν καὶ τοῦ Ρομπέρ Πενζέ, τοῦ Μισέλ Μπιττόρ καὶ τῆς Μαργκερίτ Ντυρά. Ἐργα πού φυλλοροοῦν καὶ ἴσως ἀποδειχθεῖ ὅτι ἐλάχιση ουσία κρύβουν μέσα τους.

Τὸ νέο μυθιστόρημα ὑπῆρξε φυσικὴ συνέχιση τοῦ υπερρεαλισμοῦ γενικὰ στὴν ποίηση, τῶν ἐιδικῶν προσπαθειῶν τοῦ Τζ. Τζούς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Τ. Σ. Ἐλλιοτ ἢ τοῦ Ἐρα Πάουντ. Ὑπῆρξε ἕνας κώδικας πού μετέλλαξε ἀπὸ συγγραφέα σὲ συγγραφέα καὶ πού τὸ μῆνυμά του δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀποσύνθε-

ση, τὴν πλήξη, τὴ μοναξιά, τὴν ἀνία τοῦ ἔρωτα, τὸ θάνατο. Ὑπῆρξε τελικὰ ἕνα εἶδος PRECIOUSITE, κίνημα δηλαδὴ σὰν ἐκεῖνο στὴν Γαλλία τοῦ 17ου αἰ., πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν κλασικῶν, ὅπου ὁ λόγος μεταφέρει μυστικὰ νοήματα σ' ἐκλεκτοὺς, πού σκοπὸ τῆς ζωῆς τους ἔχουν τὴν ὅσο γίνεται ἐπιδειξιότερη τριχοτόμηση τῆς τρίχας.

Ἐίμεθα, τὸ νέο μυθιστόρημα, πού ὑπερτεήθηκε με συνέπεια ἀπὸ τὸν κινηματογράφο, χάρις σὲ προικισμένους σκηνοθέτες (π.χ. Ἀλαίν Ρενάι, τὸν Ζάν - Λὺκ Γκοντάρ κ. λ.π.), ἔχει ἀφήσει στὴ λογοτεχνία τὴν πῆρ ἀπὸ τὴν οἰοαδιήποτε λογικὴ συνύπαρξη τῶν ἀντιθέτων στὴν ἴδια στιγμή, τὸν μετεωρισμὸ τοῦ χρόνου, τὴν τυχαία ἐμφάνιση τοῦ χώρου, τοῦ χρόνου, τῶν ἀνθρώπων, τὴν πολλαπλότητα τῆς ταυτότητας καὶ λοιπά. Ἐπειδὴ ὁ μῦθος συμβαίνει ἀυτὰ τὰ υλικά νὰ εἶναι στὸ ὄριο τῆς ἀποδοχῆς - ἀποστροφῆς καὶ στὸ ὄριο τῆς διακρίσις αὐγγραφέα - ἀναγνώστη, ἀλήθειας - φενάκης, κάθε χροῖση τους χωρὶς φειδῶ, προφυλάξεις καὶ ἐξῶ ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἀναγκαϊότητας τοῦ ἔργου, προκαλεῖ ἀτυχήματα.

Δὲν ξέρω κανένα βιβλίο πού νὰ σῶθηκε ἀπὸ ἄμεσο μαρασμὸ, κλεινόντας μέσα του δάναει ἀναφομοιωτὰ ἀπὸ τὸ νέο μυθιστόρημα.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ δεξιότεχνες θῶλῶνουν τὸν ἀναγνώστη, ὁ μῦθος ὄχι γιὰ πολὺ. Τὸ βιβλίο πού κλείνει καὶ δὲν ἔχει ἀφήσει τίποτα, μετὰ μάλιστα ἀπὸ κοπιώδη ἀνάγνωση, δὲν ξαναοιγεται ποτὲ καὶ ξεχνιέται τὸ ταχύτερο.

Ἐγχαναν στὸν τόπο μας πολλὰς ἀπόμερες συγγραφῆς νέοι μυθιστορηματὰ. Ἀυτὴ τὴ στιγμή κιόλας, ἕνα πλήθος ἔργων πού φιλοδοξοῦν νὰ ἐπροωθησοῦν, τὸ νέο μυθιστόρημα, γεμίζει τοὺς πάγ-

κους τῶν βιβλιοπωλείων. Ἀυτῶμαί τους συγγραφεῖς τους, πού κινδυνεύουν νὰ μὴ καταλάβουν ποτὲ ὅτι δὲν βρίσκονται στὰ πρῶτα ἀλλὰ στὰ πολὺ μετόπισθεν, πού κάνουν πόλεμο, ἐνῶ τὸ νέο μυθιστόρημα θήσκει, ἀν δὲν ἔχει πεθάνει γιὰ τὰ καλά. Ἀυτῶμαί τους κόπους τους, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματά μας, ἀν στρηλίζονται στὰ ἐσῶψχα».

Ἐχομει ὡστόσο μπροστὰ μας μιά περίπτωση, πού ἀποφεύγει ὁ λους τοὺς σκοπέλους καὶ πού, δαμάζοντας ὅλα τὰ δεδομένα, δίνει

ΔΙΑΒΑΣΑΜΕ

ὅλα τὰ κόκκινα
τοῦ σκοτανοῦ
τὸ πολλὰ κόκκινο
τοῦ ἀδερφοκοιτωμοῦ

ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
«Ἰσκανταριέρα» (Ἐκδόσεις
Κυπριογένεια, Λευκωσία '82)

ρία Μήτσουρα αξίζει τὴν προσοχὴ μας, ἀφοῦ βάζει μετὰ τὸ νέο ἔργο τῆς γερὸ λιθάρη στὴν πεζογραφία μας.

Ἐνα γνήσιο ἐνὸ μυθιστόρημα. Εἶναι ἡ περίπτωση τῆς Μαρίας Μήτσουρα, πού ἔγραψε τὸ βιβλίο «Σκόρπια Δύναμη». Ἐχει προηγηθεῖ μιά συλλογὴ διηγημάτων μετὸν τίτλο «Ἐννα νὰ ἕνα ἄλλο» (1979). Κι ἦταν ἐκεῖνη ἡ συλλογὴ γεμάτη ὑποσχέσεις βελτίωσης τῆς τεχνικῆς, ἀνάπτυξης τῶν θεμάτων, γλωσσικῆς εὐπρέπειας, βεβαιότητας λόγου. Οἱ ὑποσχέσεις κρατήθηκαν, προχώρησαν μάλιστα πῆρ ἀπὸ τὸ ἀναμενόμενο καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὼς ἡ Μαρία Ἐσκόρπια Δύναμη» ἔχει μῦθο.

Μῦθος μὲ ἀνέλιξη. Ἀνέλιξη τρωπῆ: σὰν κομμάτι ζωῆς πού ἀποσπά-

στηκε ἀπὸ τὸν χώρο (Ἀθήνα μετὰ κάθε λεπτομέρεια μετὰ. Συντάγματος - Κάνιγος - Λυκαοθηττοῦ - Ἐξαρχεῖων) καὶ τὸν χρόνο (σαφῶς προσδιορισμένη περίοδος τοῦ 1978). Ὁ μῦθος ἔχει ἀφηγητὴ (τὸ κείμενο εἶναι σὲ πρῶτο πρόσωπο) καὶ ἥρωες: τὸν Παῦλο, τὸν Γιάννη, τὴ Βαρβάρα, τὴν ἀφηγήτρια. Ἐχει καὶ πλοκή: μετὰ τὴν νῆρκατικὴν καὶ μιάς ἐπεθύσης γιὰ τὴν ἀποθήκευση ραδιενεργῶν καταλοίπων, ὑπάρχει ἕνας ντετέκτιβ, μιά φιλενάδα τοῦ πατέρα τῆς ἀφηγήτριας, ἱστορίες παρούσες καὶ παρελθούσες, σημαντικὲς ἢ ἀχρηστες. Κι ἡ πλοκὴ δὲν εἶναι τὸ κυρίαρχο στοιχεῖο, ἀλλὰ ἡ ἀφορμὴ γιὰ ἕνα συνεχῆ γδύσιμο τῶν ἀτόμων, πού τὰ υποψιάζομαι ὅτι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ προσώπου τῆς ἀφηγήτριας. Σὰν ὅλα νὰ εἶναι ἀφημένα στὴν τύχη τους, ὅλα ἔχουν τὴ σημασία τους καὶ παίζουν τὸ ρόλο τους: μέσα στὸ λαβύρινθο τοῦ λόγου ὑπάρχει πάντα τὸ βέλος πού δειχνεῖ τὴ σωστὴ κατεύθυνση. Ἐτσι, μετὰ ἀπὸ μιά δοκιμασία, πού ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴ μαγεία τοῦ ἀγνώστου καὶ τοῦ ἐρωτήματος: «τῶρα, τί βῆ γίνεται», ὁ ἀναγνώστης βγαίνει στὸ φῶς.

Πολὺ βοηθεῖ σὲ αὐτὸ τὸ αἶσιο ἀποτέλεσμα, ἡ λεκτικὴ μαγεία τῆς Μαρίας Μήτσουρα. Γράφει ποιήματα, γράφοντας πρῶτα. Κάνει δηλαδὴ τὸ ακριβὲς ἀντίθετο τοῦ ἀρχοντοχωριάτη τοῦ Μολιέρου. Προσβίδει ἔτσι στὸ κείμενο τῆς μιάς ἀυθεντικότητας, πάει νὰ περὶ μιά γνήσια αξία.

Καὶ ἐδῶ εἶναι σκόπιμο νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ Μαρία Μήτσουρα ἀποτελεῖ τὸν γυναικεῖο πόλο τοῦ Γιώργου Χειμωνά. Ἐμένει κάθετα τὸ λόγο καὶ πασχίζει γιὰ τὸ Ἄλλο, πού δὲν ἔχει καμιά σχέση μετὰ τὸ τρωπινὸ. Δὲν ἔχει ἀκόμα αὐτὴ τὴν ἀπόχρωση ἀποκάλυψης ἢ λαί-

κού φαντασμαγορικοῦ μιλήματος πού συνατάμε στὸν Γ. Χειμωνά, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὀδεῖ, δίχως πάντως ἐλπίδα νὰ φθάσει, διατηρώντας κάτι ἀνέμελο, κάτι πού ξεφυγεῖ ἀπὸ τὴν πεθαρξία, τὴν ἐκπληξὴ πού δὲν ξέρει σὲ ποῖο σημεῖο σὲ περιμένει.

Ἄλ' αὐτὰ μετὰ μιά εὐαισθησία χωρὶς γλυκερότητα, μετὰ ἀπόσπαση ἀπὸ τὸν ἑἴς ἐκ τῶν ἐαυτῶ, ἕνα ἐγὼ μετὰ ἕνα ἄλλο ἐγὼ, πού ἔχει κατὰ κοινὸν καὶ καιρία εὐλακρῆς.

Θὰ συμβούλευα νὰ μὴν ἐπιχειρήσει ὁ θαυμαστής αὐτοῦ τοῦ ἀποτελέσματος νὰ τὸ μνηθεῖ. Ἐγὼ τὴν ἐντύπωση πὼς ἡ Μαρία Μήτσουρα ἐντύφησε στὸ ὕφος της, σπούδασε τὸν ἐαυτὸ τῆς μετὰ δασκάλους τὴν πεζογραφία τῆς Γαλλίας — ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνα ὡς σήμερα — καὶ τῆς Ἀγγλίας - Ἀμερικῆς, ἀπὸ τὸν Τζούς ὡς τὸν Ἀπντάνικ. Ὅπως καὶ στὸ πρῶτο τῆς βιβλίο, μιλάει γιὰ πράγματα πού μᾶς ἐδιαβεδαίωει ὅτι ἔζησε. Τὸ ὕφος ὁμως καὶ ἡ προσέγγιση ἀντικειμενικοῦ ἀντὶ τῆς ὑποκειμενικότητας. Ἐτσι συμβιβάζει ὅσα μὴ διηγείται. Καὶ πεθιδομαί ἀπὸ μιά γλώσσα καθημερινή, μετὰ εἶναι τοῦ συρνοῦ καὶ ἐξυπηρετεῖ τὸ ἔργο. Ἐλάχιστα εἶναι τὰ σημεῖα διαφωνίας μὲν ἀναφερόμενα τυχαία: «ἕας τους» (σελ. 88) ἢ «στὸ διαπασῶν» (σελ. 69). Διαφωνῶ ὁμως ριζικὰ μετὰ τὸν ἐπιμελητὴ τῆς σειράς ἐπιλοῦσιος Ἀετός» πού νὰ ποῦμε πούλαει σὲ στυλ παραγγελιάς τὸ σπῆσιαλ τῆς Μήτσουρα, γράφοντας «Ἀπὸ τὸν Σωτῆρα Κακίση καὶ τῆς ἐκδόσεις Οὐδισσεύς ΣΚΟΡΠΙΑ ΔΥΝΑΜΗΣ». Χρειάζεται νὰ συγκρατεῖται κανεὶς καὶ νὰ μὴ λιθάνιζει πρὶν ἀπ' ὅλα τὸν ἐαυτὸ του.

Φ. Δ. Δρακονταειδῆς